

ภาคผนวกที่ ๙

การปลูกพืชทดแทนข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S๓+N) และพื้นที่ลดรอบการทำนา
รอบที่ ๒ บางส่วนในเขตชลประทานภาคกลาง ๒๒ จังหวัด

โครงการปรับเป็นเกษตรกรรมทางเลือก

กรมส่งเสริมการเกษตร

๑. หลักการเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมา เกษตรกรที่สามารถดำรงอยู่ในวิถีเกษตรกรรมทางเลือก ต้องต่อสู้ดิ้นรนในสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยไม่ยอมให้ถูกชักจูงไปตามกระแสเกษตรเชิงเดี่ยวแผนใหม่ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้วยความเข้าใจในบริบทของความเปลี่ยนแปลงที่เป็นสังคมและต้องเรียนรู้ต่อความเปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นกระบวนการค้นเกษตรกรรมทางเลือก สามารถถ่ายทอดออกสู่สังคมเกษตรกรรมเป็นวงกว้าง ให้สามารถเรียนรู้และผสมผสานความรู้ชุดใหม่ ที่เป็นภูมิคุ้มกันให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมทันสมัยในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเครื่องนำทาง

การพัฒนาเกษตรกรรมทางเลือกตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ การพัฒนาประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ กำหนดแนวคิด และทิศทางการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้ความสำคัญกับการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้มุ่งเน้นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ และเร่งสร้างภูมิคุ้มกัน ในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้ประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเกษตรกร โดยนำระบบการทำเกษตรที่ให้ความสำคัญกับความสมดุลของมิติเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศ โดยจะช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในไร่นา ลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกให้มากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและมีผลตอบแทนที่จะทำให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาราคาและผลผลิตข้าวตกต่ำในพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว
- ๒) เพื่อส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกให้แพร่หลายสู่เกษตรกร เพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความยั่งยืนในการประกอบอาชีพตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ๓) เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง มีความมั่นคงทางด้านอาหารอย่างเพียงพอและยั่งยืน

๓. เป้าหมาย

ชาวนา จำนวน ๙,๔๔๐ ครัวเรือน พื้นที่ ๒๘,๓๒๐ ไร่

๔. วิธีการดำเนินงาน

๔.๑ การบริหารโครงการ

๑) กำหนดพื้นที่เป้าหมาย และจัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรที่มีคุณสมบัติเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ โดยจากการซ้อนทับ (Overlay) ข้อมูลแผนที่ความเหมาะสมกับศักยภาพการผลิตของพื้นที่ (Zoning) กับฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ.๒๕๕๕/๕๖ มีพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว (N) ภายใต้เงื่อนไขคือ พื้นที่นาของชาวนาที่มีเอกสารสิทธิ์ถือครองไม่เกิน ๑๕ ไร่ และอยู่นอกเขตชลประทาน พบว่า ชาวนาที่มีสิทธิ์เข้าร่วมโครงการจำนวน ๔๐ จังหวัด ๔๗๒ อำเภอ ๒๑๓,๓๐๙ ครัวเรือน

๒) กำหนดกลุ่มชาวนา ในพื้นที่เป้าหมาย ๔๐ จังหวัด ๔๗๒ อำเภอ โดยให้อำเภอดำเนินการ อำเภอละ ๑ กลุ่ม กลุ่มละ ๒๐ ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น ๙,๔๔๐ ครัวเรือน

๓) จัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการและเอกสารคำแนะนำสำหรับชาวนาในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับเป็นเกษตรกรกรมทางเลือก

๔) จัดประชุมชี้แจง สำนักงานเกษตรจังหวัดจัดประชุมชี้แจงโครงการให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับอำเภอเพื่อรับทราบวัตถุประสงค์โครงการและแนวทางการดำเนินงาน

๕) รับสมัครชาวนาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ สำนักงานเกษตรอำเภอรับสมัครชาวนาที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยใช้กลไกของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกต.) เพื่อรวมกลุ่มและจัดทำแผนการผลิต (จำนวน ๒๐ ครัวเรือนต่อกลุ่ม) โดยมีเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ ๔ ข้อ ดังนี้

- ๑) เป็นชาวนาที่มีเอกสารสิทธิ์เป็นของตนเอง
- ๒) มีภูมิลำเนาและที่ตั้งแปลงอยู่ในชุมชนเดียวกัน
- ๓) มีพื้นที่ดำเนินการ ๓ ไร่
- ๔) มีแหล่งน้ำสำรอง

กรณีที่มีชาวนาสมัครใจเข้าร่วมโครงการ เกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด ให้พิจารณาคัดเลือกชาวนาโดยให้ความสำคัญกับผู้นำด้านเศรษฐกิจพอเพียง ปรชาญชาวบ้าน และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) เป็นลำดับแรก

กรณีที่มีชาวนาสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด ให้จังหวัดพิจารณาคัดเลือกชาวนาที่มีพื้นที่นาในหมู่บ้านข้างเคียงในบัญชีรายชื่อที่กรมส่งเสริมการเกษตรจัดส่งให้ และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ที่กำหนดเข้าร่วมกลุ่ม

๖) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แปลงส่งเสริมเกษตรกรกรมทางเลือก ขนาดกว้าง ๑.๒๐ x ๑.๕๐ เมตร กลุ่มละ ๑ ป้าย จำนวน ๔๗๒ ป้าย

๗) ติดตามประเมินผล โดยให้หน่วยงานรับผิดชอบในส่วนกลาง เขต และจังหวัด กำกับและติดตามการดำเนินงานโครงการ ส่วนสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประเมินผลโครงการ

๔.๒ การพัฒนากลุ่ม

๑) ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มชาวนาเกษตรกรกรมทางเลือก โดยพิจารณารวบรวมและคัดเลือกชาวนา ที่มีความสนใจการทำเกษตรกรกรมทางเลือก มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขโครงการ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๐ ครัวเรือนต่อกลุ่ม อำเภอละ ๑ กลุ่ม เพื่อเตรียมการจัดตั้งเป็นกลุ่มชาวนาเกษตรกรกรมทางเลือกที่มี ส่วนร่วมในการคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการวางแผน ปฏิบัติ ตัดสินใจแก้ไขปัญหา และแบ่งปันผลประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มมีอำนาจในการต่อรองเพื่อการผลิต การตลาด และการจัดการต่าง ๆ

๒) สนับสนุนกลุ่มให้มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์ของการตั้งกลุ่ม วางแผน ประสานงาน ดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม การจัดการที่เกี่ยวข้อง และติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทนอย่างอิสระจำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ๑) ประธาน ๒) รองประธาน ๓) เลขานุการ ๔) เหรัญญิก และ ๕) ประชาสัมพันธ์

๓) จัดทำแผนการผลิตและการตลาด โดยให้กลุ่มชาวนาเกษตรกรรมทางเลือกมีการจัดเวทีเพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตการตลาด ปัญหาภายในชุมชน และความต้องการของสมาชิก แล้วกำหนดเป็นแผนการผลิตที่เชื่อมโยงกับแผนการตลาดของสมาชิกทุกคนและของกลุ่มแบบเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงระบบการปลูกพืชหมุนเวียนที่สามารถสร้างแหล่งอาหารของครัวเรือน ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่ได้สามารถขายสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องทั้งรายได้รายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี รวมทั้งกำหนดพฤติกรรมการปลูกพืชให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างคุ้มค่า ลดการใช้สารเคมี ใช้แรงงานของครอบครัวและ/หรือช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม เพื่อมุ่งเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และลดการพึ่งพาจากภายนอกตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔) คัดเลือกจุดเรียนรู้ของกลุ่มชาวนาเกษตรกรรมทางเลือก โดยให้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันคัดเลือก “แปลงเกษตรกรรมทางเลือก” ของสมาชิกที่เจ้าของแปลงมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำใฝ่เรียนรู้ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้อื่น และเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นได้ จำนวน ๑ จุด เพื่อใช้เป็นจุดศูนย์กลางในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งใช้เป็นจุดติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์โครงการ

๕) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ณ จุดเรียนรู้ของกลุ่ม เพื่อให้เป็นเวทีของสมาชิกในการร่วมกันคิด แสดงความคิดเห็น รับทราบสถานการณ์ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของกลุ่ม

๖) อบรมถ่ายทอดความรู้ ให้กับกลุ่มชาวนาเกษตรกรรมทางเลือกโดยสำนักงานเกษตรอำเภอและสำนักงานเกษตรจังหวัดประสานงานหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมวิชาการเกษตร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวมทั้งหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เพื่อบูรณาการจัดฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ และสนับสนุนกิจกรรมเกษตรกรรมทางเลือกแบบยั่งยืน เช่น หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เทคโนโลยีการผลิตพืช สัตว์ ประมง การทำบัญชีฟาร์ม และการตลาด โดยจัดการฝึกอบรม ณ จุดเรียนรู้ที่กำหนด

๔.๓ การจัดทำแปลงเกษตรกรรมทางเลือก

เพื่อให้เกิดแปลงเกษตรกรรมทางเลือกต้นแบบและเป็นแปลงแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของสมาชิกภายในกลุ่มฯ การดำเนินงานโครงการในปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๙ กำหนดการสนับสนุนชาวนา ที่ต้องการปรับเปลี่ยนกิจกรรมจากการทำนาเป็นการทำเกษตรกรรมทางเลือกในพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว คือ จัดทำแปลงเกษตรกรรมทางเลือกจำนวน ๒๐ ครัวเรือนต่ออำเภอ (๑ กลุ่ม) โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วนในพื้นที่ ๓ ไร่ต่อครัวเรือน ๆ ละ ๔,๐๐๐ บาท เพื่อส่งเสริมการจัดทำแปลงเกษตรกรรมทางเลือกให้เกิดเป็นรูปธรรม ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สามารถใช้เป็นตัวอย่างการเรียนรู้ของชาวนาภายในชุมชนได้

๕. ระยะเวลาดำเนินการ

ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๘ ถึง เดือนกันยายน ๒๕๕๙

๖. พื้นที่ดำเนินการ

ลำดับ ที่	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	เป้าหมาย		หมายเหตุ
				ชาวนา (ครัวเรือน)	พื้นที่ (ไร่)	
๑	ลพบุรี	๕	๑๐	๑๐๐	๓๐๐	๑. แปลงเกษตรกรรมทางเลือก อำเภอละ ๒๐ ครัวเรือน ดำเนินการในรูป กลุ่ม
๒	กาญจนบุรี	๓	๑๐	๖๐	๑๘๐	๒. จัดกระบวนการเรียนรู้ ณ จุดเรียนรู้ของกลุ่ม ที่ได้รับการคัดเลือกจาก สมาชิก จำนวน ๓ ครั้ง พร้อมทั้งทำแผนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก ตลอดทั้งปี โดยสมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็นรับทราบสถานการณ์ ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา
๓	ราชบุรี	๔	๗	๘๐	๒๔๐	๓. ป้ายประชาสัมพันธ์แปลงส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก ติดตั้ง ณ จุด เรียนรู้ของกลุ่ม
๔	สระแก้ว	๗	๑๓	๑๔๐	๔๒๐	
๕	กาฬสินธุ์	๑๗	๙๗	๓๔๐	๑,๐๒๐	
๖	ขอนแก่น	๒๕	๑๒๓	๕๐๐	๑,๕๐๐	
๗	นครพนม	๑๒	๗๔	๒๔๐	๗๒๐	
๘	บึงกาฬ	๘	๔๖	๑๖๐	๔๘๐	
๙	มหาสารคาม	๑๓	๘๖	๒๖๐	๗๘๐	
๑๐	มุกดาหาร	๗	๓๖	๑๔๐	๔๒๐	
๑๑	ร้อยเอ็ด	๒๐	๑๑๗	๔๐๐	๑,๒๐๐	
๑๒	เลย	๑๔	๕๙	๒๘๐	๘๔๐	
๑๓	สกลนคร	๑๘	๙๕	๓๖๐	๑,๐๘๐	
๑๔	หนองคาย	๘	๓๓	๑๖๐	๔๘๐	
๑๕	หนองบัวลำภู	๖	๕๑	๑๒๐	๓๖๐	
๑๖	อุดรธานี	๑๘	๑๑๙	๓๖๐	๑,๐๘๐	
๑๗	เชียงราย	๑๖	๗๙	๓๒๐	๙๖๐	
๑๘	เชียงใหม่	๑๖	๔๕	๓๒๐	๙๖๐	
๑๙	น่าน	๑๕	๖๑	๓๐๐	๙๐๐	
๒๐	พะเยา	๘	๔๔	๑๖๐	๔๘๐	
๒๑	แพร่	๖	๒๓	๑๒๐	๓๖๐	
๒๒	แม่ฮ่องสอน	๕	๑๖	๑๐๐	๓๐๐	
๒๓	ลำปาง	๑๒	๕๙	๒๔๐	๗๒๐	
๒๔	ลำพูน	๖	๑๒	๑๒๐	๓๖๐	
๒๕	ชัยภูมิ	๑๔	๖๙	๒๘๐	๘๔๐	
๒๖	นครราชสีมา	๒๙	๑๕๖	๕๘๐	๑,๗๔๐	
๒๗	บุรีรัมย์	๒๓	๑๒๕	๔๖๐	๑,๓๘๐	
๒๘	ยโสธร	๙	๔๕	๑๘๐	๕๔๐	
๒๙	ศรีสะเกษ	๒๑	๑๒๖	๔๒๐	๑,๒๖๐	
๓๐	สุรินทร์	๑๗	๑๑๘	๓๔๐	๑,๐๒๐	
๓๑	อำนาจเจริญ	๗	๔๒	๑๔๐	๔๒๐	
๓๒	อุบลราชธานี	๒๕	๑๕๖	๕๐๐	๑,๕๐๐	
๓๓	กำแพงเพชร	๗	๒๐	๑๔๐	๔๒๐	
๓๔	ตาก	๗	๑๙	๑๔๐	๔๒๐	
๓๕	นครสวรรค์	๗	๑๐	๑๔๐	๔๒๐	
๓๖	พิจิตร	๔	๕	๘๐	๒๔๐	
๓๗	อุตรดิตถ์	๙	๓๙	๑๘๐	๕๔๐	
๓๘	พิษณุโลก	๘	๒๐	๑๖๐	๔๘๐	
๓๙	เพชรบูรณ์	๘	๕๐	๑๖๐	๔๘๐	
๔๐	สุโขทัย	๘	๓๘	๑๖๐	๔๘๐	

๗. แผนปฏิบัติการ

กิจกรรม	เป้า หมาย	งบ ประมาณ (ล้านบาท)	กรอบเวลาการดำเนินงาน												หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			ระยะสั้น ๒๕๕๙				ระยะกลาง ๒๕๕๙				ระยะยาว ๒๕๖๐					
			ม.ค ๕๙ – มิย ๕๙				ก.ค. ๕๙ – ธ.ค. ๕๙				ม.ค. ๖๐ – มิ.ย. ๖๐					
๑. การบริหารโครงการ		๖๗๑,๘๐๐														
๑.๑ จัดทำคู่มือและเอกสารคำแนะนำ คู่มือเจ้าหน้าที่	๑๐๐ เล่ม	๕๕,๐๐๐														กสท.
เอกสารคำแนะนำชาวนา	๑,๐๐๐ เล่ม	๕๐,๐๐๐														
๑.๒ ป้ายประชาสัมพันธ์	๔๗๒ ป้าย	๔๗๒,๐๐๐														กษอ.
๑.๓ ชี้แจงโครงการระดับจังหวัด	๔๐ จังหวัด	-														กษจ.
๑.๔ รับสมัครชาวนาที่สมัครใจ เข้า ร่วมโครงการ	๔๗๒ อำเภอ	-														กษอ.
๑.๕ ติดตามและประเมินผล		๑๔๔,๘๐๐														
จังหวัด	๔๐ จังหวัด	๖๐,๐๐๐														กษจ.
เขต	๗ เขต	๑๗,๕๐๐														สสข.
ส่วนกลาง	๑ หน่วยงาน	๔๗,๓๐๐														กสท.
ประเมินผลโครงการ	๑ ครั้ง	๒๐,๐๐๐														สศท.
๒. จัดกระบวนการเรียนรู้		๑,๔๑๖,๐๐๐														กษอ./ กษจ.
๒.๑ จัดกระบวนการกลุ่มเพื่อจัดทำ แผนการผลิต และแผนอบรมตามความ ต้องการของกลุ่ม	๔๗๒ กลุ่ม	๔๗๒,๐๐๐														
๒.๒ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิด ทักษะด้านเทคโนโลยีการผลิตพืช สัตว์ ประมง รวมทั้งการทำบัญชีฟาร์ม และ นำไปปฏิบัติในแปลงส่งเสริมเกษตรกร ทางเลือกของสมาชิกแต่ละครัวเรือน	๔๗๒ กลุ่ม	๔๗๒,๐๐๐														
๒.๓ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการ ดำเนินกิจกรรมเกษตรกรรมทางเลือกอย่าง ต่อเนื่อง	๔๗๒ กลุ่ม	๔๗๒,๐๐๐														
๓. จัดทำแปลงเกษตรกรรมทางเลือก		๓๗,๗๖๐,๐๐๐														กษอ./ กษจ.
สนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วน ได้แก่ พันธุ์พืช สัตว์ ประมง	๙,๔๔๐ ครัวเรือน	๓๗,๗๖๐,๐๐๐														
รวม		๓๙,๘๔๗,๘๐๐														

๘. วงเงินงบประมาณ

งบดำเนินงาน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๓๙,๘๔๗,๘๐๐ บาท (สามสิบเก้าล้านแปดแสนสี่หมื่นเจ็ดพันแปดร้อยบาทถ้วน)

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) ชาวนาที่ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม แบ่งพื้นที่หรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมเข้าสู่เกษตรกรรมทางเลือก จำนวน ๙,๔๔๐ ครัวเรือน ๒๘,๓๒๐ ไร่
- ๒) มีแปลงส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกที่เข้มแข็งและยั่งยืนสามารถขยายผลในชุมชนได้

๑๐. หน่วยงานรับผิดชอบโครงการ

กรมส่งเสริมการเกษตร และ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร